

12. Vashkevych V. M. Osoblyvosti mifichnoho svitogljadu v istorychnij evoluciji naukovi kartyny svitu [Tekst] / V. M. Vashkevych // Gileja: naukovyj visnyk: zb. nauk. prac'. – K.: Vyd-vo UAN TOV «NVP» «VIR», 2016. – Vyp.108. – S.117–121.

Kyrychenko M. O., Doctor philosophy, Professor, State Higher Educational Institution «University of Educational Management» of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), kmumo@i.ua

Conceptualization of cognitive–communicative dimensions of the ideology of the information society in the humanities and scientific discourse: research methodology

The essence of the ideology of the information society in terms of cognitive–communication of measurement in the context of the humanities and scientific discourse; problems of information society's ideology, which is not yet formed, and described the features of the modern Ukrainian society, which requires the development of this type of ideology, for which future. It is concluded that the value of the study is that using the system and structural–functional methodology; you might analyze the ideology of the information society, revealed components that require the formation of information infrastructure, which has a great future.

Keywords: ideology, information society, information society, the ideologue ideologem communications, ideology, ideal, information, knowledge, humanities and scientific discourse, cognitive–communication measurement.

* * *

УДК 130.2

Данканіч Р. І., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), rirma_dankanich@ukr.net

ПРОБЛЕМА «ІСТИНИ» В КОНТЕКСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ І ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ФІЛОСОФІЇ Г. ГАДАМЕРА

На думку Гадамера, у сучасному світі існує так зване напруження між істиною та науковим методом. Філософ показує, що логічне самоусвідомлення гуманітарних наук, яке супроводжувалося їх фактичним формуванням в XIX столітті, повністю знаходилося під владою зрака природничих наук. Отже, на думку Гадамера, не є доцільним тлумачити гуманітарні науки по аналогії з природничими. Своєю дослідницьку мету Г. Гадамер вбачає в розкритті досвіду осягнення істини, що перевищує галузь, контрольовану науковою методикою. Адже його спосіб осягнення дійсності лежить за межами науки і більше споріднений з досвідом філософії, мистецтва і історії. На його думку, саме філософія, мистецтво і історія постають такими способами осягнення істини, в яких вона сповіщає про себе безпосередньо і не підлягає верифікації методологічними засобами науки.

Ключові слова: Історія, істина, природничі науки, гуманітарні науки, розуміння, наука, науковий метод, освіта, пізнання.

Однією з фундаментальних проблем сучасності залишається проблема світосприйняття людини, розуміння нею навколишнього світу. Ніколи не втрачало своєї актуальності питання про адекватне відображення об'єктивної дійсності у свідомості людини. Нині окреслена тема потребує особливої уваги, оскільки сьогоденний світ констатує факт різкого зниження комунікативних актів у суспільстві. Річ в тому, що отримувач інформації стає нездатним фіксувати зміст комунікативного повідомлення, в результаті чого, стає неможливим ефект комунікації, а саме: не відбуваються зміни в свідомості і поведінці отримувача повідомлення. Повсякчас ми стаємо свідками конфліктів між владою і окремими соціальними групами, між суспільством і окремим індивідом, адже живемо на перехресті віків, де водночас, в одній дійсності зустрічаються представники різних культур, релігійних переконань, політичних і соціальних поглядів, різного бачення історії, традицій, світогляду, різного психофізичного, духовного і соціального стану.

За таких умов, філософії в Україні конче необхідно напрацювати і надати суспільству новий, адаптований до сучасності, універсальний метод освоєння дійсності, нову стратегію співіснування різних категорій суспільства на даному етапі його розвитку.

В даному контексті нового звучання набуває проблема співвідношення гуманітарних і природничих наук. Ще з середини XIX століття вона стала предметом філософського дискурсу для Д. С. Мілля, Г. Гельмгольца, І. Г. Дройзена, В. Шерера, В. Дільтея, Г. Ріккера, В. Віндельбанда, Р. Штаммлера та ін. Адже гуманітарні науки в той момент не розглядалися як самостійна галузь знань через відсутність універсального методу гуманітарних наук.

Вперше термін «Гуманітарні науки» (Geisteswissenschaften) був введений перекладачем роботи Дж. С. Мілля «Логіка» В. Шилем в 1849 році. Але, насправді, Дж. Ст. Мілля мав на увазі не визнання особливої логіки гуманітарних наук, а, навпаки, він намагався показати, що в основі всіх пізнавальних наук лежить індуктивний метод, який є єдиним дієвим методом в даній галузі.

В історії філософської думки схожий метод був представлений в середині XIX століття Ф. Шлейєрмахером, засновником герменевтики. В його розумінні герменевтика виступає універсальним методом гуманітарних наук, завдяки чому стало можливим розуміння історичних подій на основі психологічного «вживання» у внутрішній психологічний світ діючих осіб історії.

Інший представник герменевтики В. Дільтей вважав, що розуміння історії можливе лише за умови проникнення у суб'єктивний світ суб'єктів історії.

В. Дільтей був активним учасником даного дискурсу, намагаючись провести чітку грань між науками про дух і природничими науками. В роботі «Einleitung in die Geisteswissenschaften», що написана в 1883 році, науками про дух він називав ті науки, предметом дослідження яких є суспільно–історична діяльність. Їх завданням, на думку В. Дільтея, було переживання явищ даної дійсності і їх осмислення, осягнення, розуміння. Межу між природничими і гуманітарними науками, на думку В. Дільтея, необхідно було провести для встановлення різниці між раціональним і ірраціональним. Для В. Дільтея вираз «науки про дух» асоціюється з певним недоліком. Він стверджує, що суспільні науки вузьконаправлені по відношенню до предмету, який вони намагаються досліджувати. В той же час, В. Дільтей наголошує, що було б недоцільним порівнювати матеріальні і духовні процеси в контексті пізнання природи. На його думку, неможливо вивести факти духовного життя з фактів природничо–механістичного порядку, через різницю в їх походженні. Головним питанням даної проблеми є констатація певного роду непорівнюваності між співвідношенням духовних фактів і закономірностями матеріальних процесів. Наприклад, математика, фізика, хімія, фізіологія, тощо, знаходяться у логічному співвіднесенні, чого не можна сказати, наприклад, про науки, що пояснюють духовні явища. Дана різниця, це різниця між іманентними межами досвіду і межами підпорядкування різного роду фактів системі пізнання природи [4, с. 287–288].

Таким чином, ми бачимо, що вирішення проблеми розмежування природничого і гуманітарного знання

заходило в глухий кут через намагання, з одного боку, встановити межу між науками про дух і науками про природу, а з іншого, взагалі, виділити науки про дух в окрему галузь знань.

Г. Гадамер, зазначав, що В. Дільтей, визначаючи якості наук про дух, в той же час, не уявляє їх розвитку за межами наукового пізнання і в своїй науковій концепції керується зразком природничих наук [1, с. 43]. В. Дільтей, апелюючи до самостійності методу гуманітарних наук, на думку Г. Гадамера, так і не зміг чітко його визначити, що призвело в подальшому до зворотнього результату [1, с. 43]. Не дивлячись на намагання В. Дільтея представити гуманітарні науки в новому світлі, проблема їх несамостійності по відношенню до природничих наук ще залишалася.

Ще одне намагання урівняти в правах гуманітарні і природничі науки відбулося у 1862 році Г. Гельмгольцем. Він бажав підкреслити перевагу гуманітарних наук в їх загальнолюдському значенні. Але Г. Гадамер критично поставився до обґрунтування Г. Гельмгольца, вважаючи, що недостатня обґрунтованість даного положення Г. Гельмгольца викликала зворотню реакцію. Так, Г. Гельмгольц розрізняючи, логічну і художню інстинктивну індукцію виходить не з логічного способу мислення, а психологічного, вважаючи, що практика гуманітарної індукції пов'язана з особливими психологічними умовами. Наприклад, вона потребує особливого почуття такту, визнання авторитетів, добру пам'ять, в той час як вчені-природознавці, навпаки, виходять повністю з досвіду лише власної свідомості.

Але справжнього результату у вирішенні даної проблеми досягнув лише засновник філософської герменевтики Г. Гадамер. Він проголосив герменевтику універсальним методом філософії нашого часу. За його словами, саме герменевтика спроможна обґрунтувати актуальні виклики сьогодення і відповідати на питання: яким чином у світорозумінні людини втілюється істина буття. Г. Гадамер стверджував, що логічна самосвідомість гуманітарних наук фактично повністю знаходиться під владою зразка природничих наук. Більше того, гуманітарні науки розуміються лише по аналогії з природничими [1, с. 39]. Тому, на думку Г. Гадамера, у сучасному світі існує певне напруження між істиною та науковим методом. Досягнення природничих наук вимірюється по масштабу прогресивного пізнання закономірностей і розвивається з застосування індуктивних методів. Однак гуманітарні науки, за словами Г. Гадамера, не можливо трактувати за аналогією з природничими.

Г. Гадамер стверджує, що наявність наукових результатів і знань про певну історичну подію не гарантують правильного розуміння і тлумачення даної епохи. Тлумачити, інтерпретувати, висловлювати свої твердження, надавати наукову оцінку певним подіям може будь-який дослідник, але таке пізнання буде носити суто суб'єктивний характер. Відтак, Г. Гадамер вважає, що феномен розуміння виходить за межі будь-якого наукового методу, навіть якщо сучасна наука має претензію на універсальність наукової методики. Отже, свою дослідницьку мету Г. Гадамер вбачає в розкритті досвіду осягнення істини, що перевищує галузь, контрольовану науковою методикою. Адже його спосіб

осягнення дійсності лежить за межами науки і більше споріднений з досвідом філософії, мистецтва і історії. На його думку, саме філософія, мистецтво і історія постають такими способами осягнення істини, в яких вона сповіщає про себе безпосередньо і не підлягає верифікації методологічними засобами науки. Г. Гадамер переконаний в тому, що саме історико-філософська рефлексія відкриває шлях до осягнення істини. На думку Г. Гадамера, класики філософської думки висувають таку претензію на істинність, якої сучасна свідомість не спроможна ні відхилити, ні перевершити ніяким іншим шляхом і здійснюється підчас проникнення і розуміння текстів великих філософів [1, с. 35]. Так само відбувається і з досвідом мистецтва. Істина знаходиться в творі мистецтва і не осягається ніяким іншим шляхом, а складає філософське значення мистецтва. Як філософія, так і мистецтво у своєму досвіді закликають наукову свідомість визнати свої власні межі. Говорячи про досвід історичної традиції, Г. Гадамер стверджує, що існує два бачення і розуміння історії. З одного боку, це історичні дослідження, відкриті факти, а з іншого боку, історичною істиною Г. Гадамер називає «дух епохи», який невіддільний ніякій науковій раціоналізації. Таким чином, герменевтичні студії виходять з досвіду мистецтва історичного повір'я, намагаючись розкрити весь герменевтичний феномен в його цілісному значенні [1, с. 36]. Саме цей досвід відкриває досвід істини, який не тільки може бути теоретично обґрунтований, але і сам є способом філософування. Таким чином, герменевтика, в розумінні Г. Гадамера, не є методологією наук про дух, а постає досвідом, що виходить за межі методологічної самосвідомості і пов'язує науки про дух з цілісністю нашого досвіду осягнення світу [1, с. 36]. Г. Гадамер з необхідністю наголошує на тому, що будь-яке дослідження мусить з'ясувати для себе мету, яку воно ставить перед собою. Якщо такою метою є, наприклад, мистецтво тлумачення текстів (традиційна філологія і теологічна герменевтика), то питання про досягнення істини знімається само собою.

Водночас, роздуми про те, що собою являє істина в науках про дух не повинні прагнути до мислимого виділення з історичного переказу, пов'язаність з яким стала для нього очевидною. Навпаки дослідник, якщо він ставить за мету осягнення досвіду істини певної епохи, мусить відшукувати поняття в їх первинному значенні, а не опиратися на власне розуміння даних понять.

Говорячи про розвиток сучасної історичної свідомості, Г. Гадамер акцентує увагу на тому, що наша увага більше прикута до того, що змінюється, ніж до того, що залишається незмінним. Дану ситуацію він називає всезагальним законом нашого духовного життя. Перспективам, що відкриваються завдяки досвіду історичних змін, постійно загрожує небезпека деформації через те, що забуттю підлягає все, що залишається сталим і не піддається змін. Дану ситуацію Г. Гадамер називає безперервним збудженням нашої історичної свідомості, в наслідок чого з'являється прагнення перед актом переоцінки історичних змін опертися на вічний порядок світобудови і використати людську природу для обґрунтування ідеї природного права. Г. Гадамер наголошує на тому, що історичне передання і світобудова життя утворюють єдність світу,

в якому ми живемо: все це справжній герменевтичний універсум, для якого ми відкриті і позбавлені будь яких меж [1, с. 37]. Намагання зрозуміти цей універсум означає, на думку Г. Гадамера, почати по-іншому відноситися до всіх категорій понять, якими користується сучасна наука. Відноситься по-іншому – означає відкинути зарозумілість і уявити для себе, що власне розуміння і тлумачення не є чистою побудовою із власних досягнень і принципів, але є продовженням і розвитком філософської думки стародавніх часів. Г. Гадамер стверджує, що сучасна наука і філософія втратила зв'язок з історичними витоками філософії і, як наслідок, почала надавати поняттям іншого, не автентичного значення, що призвело до втрати незмінної контентуальності [1, с. 38]. Про цю проблему говорив і М. Гайдеггер, дорікаючи сучасній філософській традиції, яка втратила початкове мислення античних філософів досократичного періоду, таких як: Парменід, Геракліт, Анаксимандр [5, с. 10].

Дана позиція Г. Гадамера про первинне значення понять цілком перекликається з філософським поглядом М. Гайдеггера про початкове знання, що містилося в філософії «начальних» мислителів.

Отже, на думку Г. Гадамера, гуманітарні науки не потребують виправдання у своїй неповноцінності по відношенню до природничих наук [1, с. 44], бо, саме гуманітарні науки створили гносеологічні основи для розвитку природничих наук. Сьогодні ми, практично, отожднюємо поняття «освіта» з поняттям «наука». Однак, за словами Г. Гадамера, поняття «освіта» започатковане гуманітарними науками. Г. Гадамер називає такі суто гуманітарні поняття, як: «мистецтво», «історія», «творчість», «світогляд», «переживання», «геній», «внутрішній світ», «зовнішній світ», «стиль», «символ», тощо. Він вважає, що саме ці поняття містять в собі безодню історичних конотацій. В той же час термін «освіта» Г. Гадамер порівнює з аристотелівським терміном «форма», з одного боку. З іншого боку, термін «освіта» Г. Гадамер порівнює з терміном «формація», що означає не процес пізнання, а результат процесу становлення. Термін «освіта», на думку Г. Гадамера, можна ще інтерпретувати як культивуацію завдатків (розвиток чогось вже даного). В такому випадку метою освіти є виконання вправ і слідування правилам, які в майбутньому стануть звичкою. В результаті дослідження поняття «освіта» Г. Гадамер робить висновок про те, що неможливо зробити достовірне дослідження будь-якого поняття без вивчення його історичного змісту. Так, освіта – це суто історичне поняття; і саме про історичний характер «збереження» необхідно вести мову для того, щоб зрозуміти суть гуманітарних наук [1, с. 47]. Дане твердження Г. Гадамер робить, посилаючись на Г. Гегеля, який розробив вчення про освіту. В даному контексті головною умовою для розвитку і існування філософії є освіта, що на думку Г. Гадамера справедливо і по відношенню до гуманітарних наук в цілому, бо буття духа в своїй сутності пов'язане з ідеєю освіти [1, с. 47].

В «Феноменології Духу» Г. Гегеля Г. Гадамер вбачає генезис розвитку самосвідомості і показує, що сутність праці полягає в тому, щоб створити річ, а не щоб її спожити. Працююча свідомість знову постає як самостійна свідомість в самостійному існуванні, яке праця надає речі. Праця – це приборкана пристрасть.

Г. Гадамер цитує Г. Гегеля в наступному: в тій мірі, в якій людина оволоділа ремеслом або вмінням, вона досягла вправності в роботі, отримуючи, таким чином, власне самовідчуття. Тільки тоді, коли людина починає працювати, вона починає керуватися не чужим, а власним розумом, тому, на думку Г. Гадамера, абсолютно вірним є твердження про працю, що вона освічує людину [1, с. 48].

Сучасний канадський дослідник філософії Г. Гадамера Чарлз Тейлор, почесний професор університету Макгілла, у своїй статті «Гадамер про природничі науки» зазначив, що великим викликом нашого століття, як для політики, так і для суспільних наук, є проблема розуміння один одного. На його думку, Г. Гадамер зробив великий внесок в розвиток філософської думки ХХ століття, коли запропонував нову, відмінну від попередніх, доволі дієву модель розуміння світу, сформовану за межами етноцентризму і релятивізму. Ч. Тейлор стверджує, що заслуга Г. Гадамера полягає в тому, що він своїм методом вивів суспільні науки з тіні природничих, коли надав суспільним наукам окремий універсальний метод освоєння дійсності, не використовуючи наукових методів [7, с. 126].

Таким чином, поставивши межі природничих наук, Г. Гадамер розкрив сутність гуманітарних наук, яка, на його думку, полягає в тому, щоб не констатувати «голу» ефективність отриманих досягнень, а співвіднести свою особисту мету з суспільними інтересами, володіти здатністю до абстрагування, пізнавати не люدتво, як всезагальну одиницю, а окрему людину, в її способі буття і відношенні до іншої людини і навколишнього світу. Г. Гадамер робить висновок про те, що з допомогою чистої раціональності неможливо пізнати життя, світ, історію, адже єдиним способом досягнути сферу життєвого є осягнення її з середини. На відміну від Ф. Шлейєрмахера і В. Дільтея, Г. Гадамер розглядає розуміння як процес злиття горизонтів. Лише усвідомлення герменевтом власної історичної обумовленості, проникнення в історичну ситуацію, сприяє подоланню партикулярності і приводить дослідника до творення більш глибокого, більш широкого, нового горизонту.

Дана робота потребує подальшого наукового дослідження і містить глибоку дослідницьку перспективу.

Список використаних джерел

1. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы филос. герменевтики / Ханс-Георг Гадамер. – Пер. с нем / Общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Феноменология духа / Георг Вильгельм Фридрих Гегель. – М.: Наука, 2000. – 495 с.
3. Гегель Г. В. Ф. Философская пропедевтика / Георг Вильгельм Фридрих Гегель // Работы разных лет. В 2-х т. – Сост. общ. ред. А. В. Гулыги. – М.: «Мысль», 1971. – Т.2. – С.7–211.
4. Дильтей В. Введение в науки о духе / Вильгельм Дильтей // Дильтей В. Собрание сочинений в 6 тт. Под ред. А. В. Михайлова и Н. С. Плотникова / Пер. с нем. под ред. В. С. Малахова. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2000. – Т.1. – 759 с.
5. Heidegger M. Parmenides / Martin Heidegger // Gesamtausgabe [GA]. – Bd. – 54: Abteilung: Vorlesungen 1925–1944. – Fr./M.: Vittorio Klostermann, 1982. – 250 s.
6. Helmholtz H. Über das Verhältnis der Naturwissenschaften zur Gesamtheit der Wissenschaften / Hermann von Helmholtz // Vorträge und Reden. – Braunschweig: Druck und Verlag von Friedrich Vieweg und Sohn, 1896. – 4. Aufl., Bd.1. – S.157–185.
7. Taylor C. Gadamer on the Human Sciences / Charles Taylor // Cambridge companion to Gadamer / edited by Robert J. Dostal. – Cambridge University Press 2002. – P.126–142.

References

1. Gadamer H.-G. *Istina i metod: Osnovy filos. germenevtiki / Hans-Georg. Gadamer.* – Per. s nem / Obshh. red. i vstup. st. B. N. Bessonova. – M.: Progress, 1988. – 704 s.
2. Gegel' G. V. F. *Filosofskaja propedevtika / Georg Vil'gel'm Fridrih Gegel' // Raboty raznyh let. V 2-h t.* – Sost. obshhaja red. A. V. Gulygi. – M.: «Mysl'», 1971. – T.2. – S.7–211.
3. Gegel' G. V. F. *Fenomenologija duha / Georg Vil'gel'm Fridrih Gegel'.* – M.: Nauka, 2000. – 495 s.
4. Dil'tej V. *Vvedenie v nauki o duhe / Vil'gel'm Dil'tej // Dil'tej V. Sobranie sochinenij v 6 tt. Pod red. A. V. Mihajlova i N. S. Plotnikova / Per. s nem. pod red. B. C. Malahova.* – M.: Dom intellektual'noj knigi, 2000. – T.1. – 759 s.
5. Heidegger M. *Parmenides / Martin Heidegger // Gesamtausgabe [GA]. – Bd. – 54: Abteilung: Vorlesungen 1925–1944. – Fr./M.: Vittorio Klostermann, 1982. – 250 s.*
6. Helmholtz N. *Über das Verhältnis der Naturwissenschaften zur Gesamtheit der Wissenschaften / Hermann von Helmholtz // Vorträge und Reden. – Braunschweig.: Druck und Verlag von Friedrich Vieweg und Sohn, 1896. – 4. Aufl., Bd.1. – S.157–185.*
7. Taylor C. *Gadamer on the Human Sciences / Charles Taylor // Cambridge companion to Gadamer / edited by Robert J. Dostal.* – Cambridge University Press 2002. – P.126–142.

Dankanich R. I., PhD, Associate Professor Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (Ukraine, Dnipro), rimma_dankanich@ukr.net

The problem of «Truth» in the context of correlation of humanities and natural sciences in the philosophy of H. Gadamer

To Gadamer, there is a so-called tension in modern world between the truth and scientific method. Philosopher shows the logical self-reflection that accompanied the development of the humanities in the XIX-th century is wholly governed by the model of the natural science. At the same time, Gadamer shows, that it is not correct to interpret humanities by analogy to the natural sciences. For this reason, Gadamer is concerned to seek the experience of truth that transcends the domain of scientific method. His method of comprehension of reality lies outside science and connected to modes of experience: with the experiences of philosophy, of art, and of history itself. To his mind, philosophy, art, history are modes of experience in which a truth is communicated that cannot be verified by the methodological means proper to science.

Keywords: History, truth, natural sciences, humanities, understanding, science, scientific method, education, cognition.

* * *

УДК 141.7

Захарчук А. Ф.,
кандидат философских наук, доцент кафедры философии и педагогики, ГВУЗ «Национальный горный университет» (Украина, Днипро), zaharchuk1978@i.ua

**ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ
СОЦИАЛЬНОГО НЕРАВЕНСТВА НА ПРИМЕРЕ
ИРРАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОЙ ФИЛОСОФИИ
ФРИДРИХА НИЦШЕ**

Рассматривается проблема социального неравенства в контексте социально-философских воззрений Ф. Ницше. В этой связи анализируются социально-философские воззрения Ф. Ницше в контексте его иррационалистических интерпретаций причин социального неравенства.

Производится обзор состояния отечественных исследований, которые в той или иной мере касаются проблем осмысления общественного бытия сквозь призму ницшеанской философии.

Указывается, что анализ социально-философских воззрений Ф. Ницше имеет цель расширить современные представления о роли психологических элементов в бытии социума как предпосылки формирования в нем вертикальных отношений, а также иерархической структуры. Отмечается, что данный анализ производится в рамках применения исторического, логического диалектического и герменевтического метода.

Делается вывод, что интерпретация Ф. Ницше причин социального неравенства является продуктивной для осмысления современных общественных проблем касающихся, прежде всего, угроз свободному развитию личности и ее самореализации в обществе. Отмечается, что продуктивный анализ социальных проблем возможен с учетом не только иррациональных, но и рациональных аспектов общественной жизни.

Ключевые слова: Фридрих Ницше, иррационализм, общество, элита, масса, неравенство, иерархия, эксплуатация.

(статья друкується мовою оригіналу)

Воззрения Фридриха Ф. Ницше на проблему социального неравенства в данной статье рассматривается как составная часть его социально-политической концепции. Характерной особенностью этой концепции является иррациональный подход автора к рассмотрению проблем социума, а так же идея всестороннего кризиса западной цивилизации.

Актуальность анализа феномена социального неравенства в контексте социально-политической концепции Ф. Ницше заключается в стремлении лучше понять систему вертикальных современных социальных отношений, расширить представления о роли психологических, иррациональных элементов в социальном процессе, что, в конечном счете, в дальнейшем может помочь выработке оптимальных путей общественного развития.

Анализ научных исследований. В целом социальный аспект философии Ф. Ницше занимает достаточно существенное место. В то же время отечественных исследований, которые бы были посвящены именно данному аспекту ницшеанской философии сравнительно немного. Это касается и анализа феномена социального неравенства как составной части воззрений немецкого философа на общество. Социально-политическая концепция Ф. Ницше, как правило, если и затрагивается, то в контексте культурологических, правовых, моральных и иных проблем его философии.

Среди украинских исследователей, работы которых внесли значимый вклад в изучение социально-философских воззрений Ф. Ницше можно выделить следующих: А. К. Бычко, В. Панченко, Н. В. Загурская, Н. Н. Емельянова, В. П. Горбатенко, Г. Е. Аляев, Т. В. Лютий.

Среди современных украинских исследователей, работы которых посвящены именно социальным аспектам ницшеанской философии, следует выделить таких: О. В. Марущак [6], Л. В. Харченко [11], В. О. Кордун [5], И. О. Горбова [3].

Таким образом, социальная тематика ницшеанской философии достаточно востребована украинскими исследователями, в то же время многие аспекты данной тематики остаются еще не исследованы.

Целью данной статьи является: расширение представлений о роли психологических элементов в бытии социума как предпосылки формирования в нем вертикальных отношений, а также иерархической структуры. Анализ социально-философских воззрений Ф. Ницше в контексте его иррационалистических интерпретаций причин социального неравенства.

Для достижения этой цели следует решить ряд задач:

- рассмотрение онтологических предпосылок в понимании Ф. Ницше природы социального неравенства;
- сравнение моделей социального взаимодействия внутри и между социальными классами, в частности, отношения элиты и массы;
- анализ элитарной теории Ф. Ницше в полемическом контексте социальных воззрений иных значимых мыслителей, а также в контексте современных социальных исследований;
- сравнительный анализ элементов рационального и иррационального, объективного и субъективного в социально-историческом процессе;